

นโยบายว่าด้วยความมั่นคงด้านอาหารของ สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลี่ เหวินเหลียง

ผู้อำนวยการสถาบันไทย-จีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

ความมั่นคงด้านอาหารเป็นปัญหาระดับโลก รัฐบาลจีนให้ความสำคัญต่อความมั่นคงด้านอาหารอย่างมาก ได้กำหนดเป้าหมายและแผนรับมือกับปัญหานี้ไว้อย่างรอบด้าน การที่รัฐบาลจีนประสบความสำเร็จในการจัดการบริหารความมั่นคงด้านอาหารไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวจีน หากยังเป็นคุณูปการต่อชาวโลก บทความนี้ได้สรุปผลสำเร็จ เป้าหมาย ความท้าทายและมาตรการทางด้านความมั่นคงด้านอาหารของจีน โดยยึดเอกสาร หนังสือจีนที่ตีพิมพ์ออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการเป็นหลักในการศึกษา

คำสำคัญ: ความมั่นคง; อาหาร; นโยบาย; จีน

China's food security Policy

Li Renliang

*Director, Institute of Thai-Chinese Studies,
Huachiew Chalermprakiet University*

Abstract

Food security is a global problem. The Chinese government attaches importance to food security significantly, setting goals and plans to deal with this problem comprehensively. The success in the management of food security of Chinese government not only benefit the Chinese people but also contribute to the world. This article summarizes the success, goals, challenges and measures of Chinese government by published Chinese books and officially released documents in the study.

Keywords: Security; Food; Policy; China

ผลสำเร็จของความมั่นคงด้านอาหารของจีน

หลังจากสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา รัฐบาลจีนให้ความสำคัญแก่ความมั่นคงด้านอาหาร ยกเอาเกษตรกรรมไว้ในสถานะสำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนโดยใช้ความพยายามทุกวิถีทางในการส่งเสริมการผลิตด้านอาหาร เพื่อแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชน จนประสบความสำเร็จที่เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก สร้างคุณูปการต่อความมั่นคงด้านอาหารโลก (สุพรรณิ ไชยอำพร, 2556)

ในระยะเวลา 10 ปี (ปี ค.ศ.2000-2010) ที่ผ่านมา อัตราการผลิตอาหารเพื่อบริโภคภายในประเทศอยู่ที่ร้อยละ 95 หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ จีนต้องนำเข้าอาหารจากต่างประเทศอยู่ที่ร้อยละ 5 (โจว เจ้าหลิน, 2555) ในปี ค.ศ.2012 จีนผลิตอาหาร 589,570 ล้านกิโลกรัม ในจำนวนนี้มีข้าวโพด 208,120 ล้านกิโลกรัม ข้าวเจ้า 204,290 ล้านกิโลกรัม ข้าวสาลี 120,580 ล้านกิโลกรัม เนื้อสัตว์ 380 กิโลกรัมต่อคนต่อปี บริโภคอาหารคนละ 388 กิโลกรัมต่อปี (โจว เจ้าหลิน, 2555) โครงสร้างของอาหารมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ประชาชนมีการบริโภคอาหารหลากหลายมากยิ่งขึ้น รัฐบาลสามารถรักษาพื้นที่ปลูกธัญพืช (ข้าว ข้าวสาลี และข้าวโพด เป็นต้น) อยู่ที่ 111,267,000 เฮกตาร์ หรือประมาณ 695,418,750 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 848 กิโลกรัมต่อไร่ (โจว เจ้าหลิน, 2555)

ความท้าทายทางด้านการมั่นคงด้านอาหารของจีน

การผลิตอาหารของจีนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการปูพื้นฐานอย่างแข็งแกร่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ แต่รัฐบาลจีนก็ตระหนักว่าการเกษตรกรรมยังคงเป็นจุดอ่อนของจีนตามที่ประเทศจีนมีการพัฒนาอุตสาหกรรมและพัฒนาชนบทเป็นเมือง ความมั่นคงด้านอาหารของจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เผชิญกับความท้าทายหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการด้านบริโภคมีการเพิ่มอย่างต่อเนื่อง

รัฐบาลจีนมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ.2020 จะมีการบริโภคอาหารในปริมาณ 395 กิโลกรัมต่อคน และ มีความต้องการอาหารทั้งหมด 572,500 ล้านกิโลกรัม ในจำนวนนี้ ประชาชนบริโภคอาหาร 247,500 ล้านกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 43 ของการบริโภคทั้งหมด อาหารสัตว์ 235,500 ล้านกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 41 สำหรับการบริโภคทางด้านอุตสาหกรรมยังคงทรงตัวที่ 89,500 ล้านกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 16 ของการบริโภคภายในประเทศ ในขณะเดียวกันประชาชนต้องการบริโภคน้ำมันพืช 20 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ซึ่งในภาพรวมมีความต้องการทั้งหมด 29,000 ล้านกิโลกรัม (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2553, p. 185)

2. พื้นที่เพาะปลูกลดลง

ตามการสำรวจ ในปี ค.ศ.1998 ประเทศจีนมีพื้นที่เพาะปลูก 810 ล้านไร่ ปี ค.ศ.2010 มีพื้นที่เพาะปลูกธัญพืช 760 ล้านไร่ ปี ค.ศ.2012 มีพื้นที่เพาะปลูกธัญพืช 695 ล้านไร่ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าพื้นที่เพาะปลูกมีการลดลง ในปัจจุบันประชาชนมีพื้นที่เพาะปลูก 0.58 ไร่ต่อคน คิดเป็น

ร้อยละ 40 ของค่าเฉลี่ยพื้นที่ปลูกธัญพืชต่อคนของโลก (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2553, p. 185) ด้วยเหตุผลภัยแล้ง อุทกภัย พื้นที่สูงชัน ดินถล่ม ภาวะทะเลทราย การพัฒนาอุตสาหกรรม และการพัฒนาชนบทเป็นเมือง ทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดน้อยลง ชีตความสามารถในการเพิ่มผลผลิตมีจำกัด

3. ขาดแคลนน้ำ

ในปี ค.ศ.2012 ประชาชนจีนมีทรัพยากรน้ำโดยเฉลี่ย 2,200 ลูกบาศก์เมตรต่อคน ซึ่งไม่ถึงร้อยละ 28 ของค่าเฉลี่ยทั่วโลก ทุกปีภาคเกษตรกรรมจะขาดแคลนน้ำ 20,000 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเฉพาะภาคเหนือของจีนปัญหาการขาดแคลนน้ำชัดเจน ในพื้นที่ราบภาคเหนือของจีนได้เกิดปรากฏการณ์เป็นแอ่งกะทะ 90,000 กว่าตารางกิโลเมตร เนื่องจากการสูบน้ำบาดาล (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2553, p. 78) อีกทั้ง หลายปีมานี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ ทางใต้ของจีนประสบปัญหาอุทกภัย ภาคเหนือของจีนประสบภาวะภัยแล้ง ปัจจุบันจะนี้เป็นภัยคุกคามต่อการผลิตอาหารในระยะยาว

4. ความขัดแย้งระหว่างการผลิตกับการบริโภคที่มีความรุนแรงมากขึ้น

แหล่งผลิตอาหารของจีนอยู่บริเวณภาคเหนือ ปี ค.ศ.2012 มณฑลต่างๆ ในภาคเหนือของจีน 13 มณฑลผลิตอาหารร้อยละ 75 ของจีน (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2553, p. 82) ผลผลิตด้านอาหารในภาคใต้ลดน้อยลง เนื่องจากภาคใต้ของจีนมีความเจริญด้านอุตสาหกรรม มีประชากรหนาแน่น ส่งผลให้มีความต้องการอาหารสูง ต้องพึ่งพาอาหารจากภาคเหนือของจีน ในขณะเดียวกัน ภาคตะวันตกของจีน มีสภาพดินซึ่งเป็นทะเลทราย ภูเขาเป็นพื้นที่ทุรกันดารไม่เหมาะกับการผลิตอาหาร ฉะนั้น ความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลระหว่างแหล่งผลิตอาหารกับพื้นที่ที่มีความต้องการอาหารสูง

5. ความขาดแคลนพันธุ์พืชที่มีคุณภาพที่มีความรุนแรงขึ้น

ผลผลิตและความต้องการบริโภคข้าวสาลีโดยภาพรวมมีความสมดุล แต่ยังต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มีความเป็นเลิศด้านคุณภาพ เมื่อกล่าวถึงข้าวเจ้า มีการบริโภคร้อยละ 60 ในบรรดาพืชอาหาร โดยเฉพาะทางภาคใต้ประชาชนบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก แต่ทางภาคใต้มีการพัฒนาอุตสาหกรรม มีการขยายเมืองเป็นจำนวนมาก ทำให้ทางภาคใต้ประสบภาวะขาดแคลนข้าว ผลผลิตข้าวโพดมีมากกว่าความต้องการ ผลผลิตถั่วไม่มีการพัฒนา ยังต้องอาศัยการนำเข้า เนื่องจากรัฐบาลส่งเสริมการปลูกธัญพืช ทำให้พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทอื่นยิ่งลดน้อยลงจนเกือบจะไม่มีพื้นที่เพาะปลูก เช่น พืชน้ำมัน ฝ้าย ใบยาสูบ

6. รายได้จากการปลูกธัญพืชค่อนข้างต่ำ

หลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช น้ำมันดีเซลที่ใช้กับเครื่องจักรการเกษตรมีการเพิ่มราคาสูงขึ้น อีกทั้งค่าแรงก็แพงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตอาหารสูงขึ้น ประกอบด้วยประเทศจีนมีการพัฒนาอุตสาหกรรม พัฒนาชนบทเป็นเมือง คนหนุ่มสาวออกไปเป็นคนงานในโรงงาน ทำงานรับเหมาก่อสร้างเพิ่มมากขึ้น ทำให้ภาคเกษตรกรรมขาดแคลนแรงงาน

ส่งผลให้ครอบครัวเกษตรกรจํานวนไม่น้อยที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคภายในครอบครัวเท่านั้น ไม่ได้ผลิตธัญพืชเพื่อจำหน่ายในประเทศ (ห่อ เทรินเทอียง, 2556)

7. ความต้องการอาหารทั่วโลกเพิ่มมากขึ้น

จากการสำรวจ ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (ปี ค.ศ. 2000-2010) มีความต้องการบริโภคธัญพืชเพิ่มขึ้น 220,000 ล้านกิโลกรัม เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.1 ต่อปี ในขณะที่เดียวกัน ผลผลิตเพิ่มขึ้น 100,000 ล้านกิโลกรัม โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 ต่อปี (โจว เจ้าหลิน, 2555) ในขณะที่อาหารคงคลังมีปริมาณน้อยที่สุดในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี ค.ศ.2006 เป็นต้นมา ราคาอาหารเพิ่มสูงขึ้น ไม่เพียงแต่ราคาข้าว ข้าวโพด ข้าวสาลี ถั่วเหลือง น้ำมันพืชได้ปรับราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยการเพิ่มจํานวนประชากรมากขึ้น ทรัพยากรน้ำ พื้นที่เพาะปลูกมีข้อจำกัด ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีความถี่และรุนแรงมากยิ่งขึ้น และทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะแปรรูปอาหารเป็นพลังงาน ทำให้ปัญหาธัญพืชยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น ฉะนั้น หากประเทศจีนจะพึ่งตลาดโลกยิ่งทำให้มีความเสี่ยงสูงขึ้น

เป้าหมายสำคัญทางด้านการมั่นคงด้านอาหาร

วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์ (2555) ในบทความที่ชื่อแนวคิดและคํานิยามของความมั่นคงทางอาหารกล่าวว่า แนวคิดความมั่นคงทางอาหารมิใช่เพิ่งเกิดขึ้น หากแต่มีการพัฒนาแนวคิดมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยมีการให้คํานิยาม คำจำกัดความไว้มากมาย ความหมายของแนวคิด “ความมั่นคงทางอาหาร” ถูกพัฒนาให้มีมิติที่ซับซ้อนขึ้นตามพลวัตความเข้าใจของผู้คนในเรื่องบทบาทของอาหารหรือแม้แต่ว่าความแตกต่างในแต่ละประเทศและภูมิภาค อย่างไรก็ตามคํานิยามของความมั่นคงทางอาหารที่ได้รับการนำมาใช้อ้างอิงและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดมาจากการประชุมอาหารโลก (World Food Summit) ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลีในปีค.ศ. 1996 คือ “Food security, at the individual, household, national, regional and global levels (is achieved) when all people at all times have physical and economic access to sufficient, safe and nutritious foods to meet their dietary needs and food preferences for an active healthy life”

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ(FAO) ได้แบ่งความหมายด้านความมั่นคงออกเป็น 4 มิติคือ

ความพร้อมเพียง (Availability) ของปริมาณอาหาร ที่อาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศ หรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร

การเข้าถึง (Access) ทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรดังกล่าวหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่งๆได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่

(รวมถึงสิทธิตามประเพณีเช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน)

การใช้ประโยชน์ (Utilization) ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ ซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยนี้ความมั่นคงทางอาหาร จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย

มิติสุดท้ายคือเสถียรภาพ (Stability) ทางอาหาร ที่ประชาชน ครัวเรือนและบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่ สามารถเข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจหรือสภาพภูมิอากาศ หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล ซึ่งในความหมายนี้ความมั่นคงทางอาหาร ครอบคลุมถึงมิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหารด้วย

นายเสี่ยวผิง อธิบดี กรมพาณิชย์มณฑลเจ้อเจียง (2011, p. 85) ได้กล่าวว่าสำหรับประเทศจีนเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด แม้ประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่ มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก แต่ในความเป็นจริง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นทะเลสาบ แม่น้ำ ทะเลทราย ภูเขา ดังนั้นแนวคิดและมิติความมั่นคงด้านอาหารของจีนจะมีแนวคิดแบบจีน คือ ในกระบวนการสู่ความเป็นอุตสาหกรรมของจีนนั้น สามารถผลิตปริมาณและคุณภาพอาหารที่สามารถตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและความต้องการของประชาชนที่ทวีเพิ่มมากขึ้น และสามารถป้องกันและต้านทานความเสี่ยงอันเนื่องจากเหตุการณ์ฉุกเฉินในการผลิต การกระจาย และการค้าทั้งนอกและภายในประเทศได้

นาย หลี่ ตงไห่ เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ Eastern Morning Post เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2012 ว่า เป้าหมายของความมั่นคงด้านอาหารของจีนก็มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา โดยสรุป สามารถแบ่งเป็นสามช่วงเวลา คือ

ช่วงที่หนึ่ง (ปี ค.ศ.1949-1978) อาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งสังคมระดมกำลังเพื่อการผลิตอาหาร เพื่อสนองความต้องการ “อยู่อุ่นกินอิ่ม” ลักษณะเด่นของช่วงนี้คือผลิตอาหารเพียงพอต่อความต้องการเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด

ช่วงที่สอง (ปี ค.ศ.1978-2000) เศรษฐกิจได้รับการพัฒนา สามารถผลิตอาหารเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนได้ ผักผลไม้ เนื้อสัตว์ไขมีความหลากหลายมากขึ้น สังคมเข้าสู่ยุค “พออยู่พอกิน” ลักษณะเด่นของความมั่นคงด้านอาหารคือเปลี่ยนจากเน้นการผลิตมาเน้นสร้างระบบกลไกการตลาด เชื่อมระหว่างการผลิตกับการเข้าถึงให้มีประสิทธิภาพ

ช่วงที่สาม (ปี ค.ศ.2000-2020) โครงสร้างเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรม การผลิตอาหารใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน การผลิตอาหารจากครัวเรือนกลายเป็นระบบฟาร์ม เป็นสังคม “อยู่ดีกินดี” ลักษณะเด่นของช่วงนี้คือศักยภาพในการผลิตอาหารได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ คนในสังคมทุกคนทุกกลุ่มเข้าถึงแหล่งอาหารอย่างเพียงพอ และสามารถเลือกบริโภคอย่างมีคุณภาพ

เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เพื่อเป็นการรักษาเส้นมาตรฐานขั้นต่ำของจีนโดยประชาชนจีนมีการบริโภคอาหารไม่น้อยกว่า 395 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ.2020 ประเทศจีนจึงต้องบรรลุเป้าหมายดังต่อไปนี้

1. รักษาพื้นที่เพาะปลูกไม่น้อยกว่า 750 ล้านไร่ในปี ค.ศ.2020 พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมไม่ลดน้อยลงและมีการปรับปรุงคุณภาพที่ดินให้ดีขึ้น ในจำนวนนี้ พื้นที่ปลูกธัญพืชต้องไม่น้อยกว่า 525 ล้านไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวต้องไม่น้อยกว่า 188 ล้านไร่ ในขณะเดียวกันต้องมีพื้นที่ปลูกพืชน้ำมันไม่น้อยกว่า 750,000 ล้านไร่ (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน 2555, p. 205)

2. รักษาอัตราพืชพันธุ์พืชภายในประเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ของธัญพืชที่บริโภคภายในประเทศ ภายในปี ค.ศ.2020 ผลผลิตด้านอาหารของจีนต้องไม่น้อยกว่า 540,000 ล้านกิโลกรัม (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน 2555, p. 205) ในจำนวนนี้ ข้าว ข้าวสาลี ต้องมีความเพียงพอสำหรับประชาชนจีน โดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้าข้าวโพด เนื้อสัตว์รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางน้ำ ต้องมีความเพียงพอต่อความต้องการข้าวโพด มีความเพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ

3. รักษาการสำรองด้านอาหารในอัตราที่เหมาะสม รักษาการสำรองด้านอาหารในระดับรัฐบาลกลางกับระดับท้องถิ่น และรักษาชนิดของอาหารในอัตราที่เหมาะสม ข้าวสาลีและข้าวเจ้า รวมกันต้องมีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของการสำรองทั้งหมด

4. สร้างระบบโลจิสติกส์อาหารอย่างสมบูรณ์แบบ เร่งพัฒนาระบบบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง การเก็บรักษาและการกระจายสินค้าให้มีความทันสมัย ลดต้นทุนโลจิสติกส์

มาตรการ

1. เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตอาหาร

นายจาง เสี่ยวเฉียน รองประธานคณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจีนแถลงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปี 2013 เมื่อ 15 ธันวาคม ปี 2012 ว่า จีนจะพยายามใช้มาตรการที่เข้มงวดที่สุดในการคุ้มครองพื้นที่การเกษตรกรรมและทรัพยากรน้ำ สร้างหลักประกันไม่ให้ที่ดินเพาะปลูกของจีนน้อยกว่า 750 ล้านไร่ ซึ่งถือเป็นเส้นขั้นต่ำที่สุดของจีน ใช้มาตรการในการควบคุมการใช้ที่ดินอย่างเข้มงวดที่สุดเพื่อหยุดยั้งการทำให้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมลดน้อยลง

ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีการควบคุมการใช้ปุ๋ย การใช้ยาปราบศัตรูพืชอย่างเหมาะสมและมีการศึกษา วิจัยวิธีการทำการเกษตรกรรมเพื่อรักษาและพัฒนาคุณภาพของดิน เช่นส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น

ใช้มาตรการในการควบคุมมลพิษทางน้ำ ควบคุมการใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ลดความเสี่ยงที่ทำให้แหล่งน้ำได้รับผลกระทบจากการใช้ปุ๋ย และสารเคมี ที่จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

พัฒนาระบบชลประทานให้มีความทันสมัยและครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้ดีขึ้นการใช้น้ำ

ชลประทานอย่างมีประสิทธิภาพถึงร้อยละ 0.55 โดยเพิ่มขึ้นจาก 0.45 ในปัจจุบัน

เพิ่มผลผลิตต่อไร่ อาศัยการพัฒนาการของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พุ่มงบประมาณ เพื่อการศึกษาวิจัยด้านเกษตรกรรม เพิ่มผลผลิตจาก 780 กิโลกรัมใน ปี ค.ศ.2010 เป็น 840 กิโลกรัมต่อไร่ในปี ค.ศ.2020 มีการศึกษาวิจัยในเรื่องพันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตสูง มีความต้านทานโรค มีการวิจัยตัดต่อพันธุกรรม ทำให้เกษตรกรรมกว่าร้อยละ 95 ของเกษตรกรทั้งหมดสามารถเข้าถึง และใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ ทำให้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทมากขึ้น สามารถสร้าง คุญูปการในการผลักดันให้เกษตรกรรมมีการเติบโตเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1 จากอัตราการเติบโตเดิม ร้อยละ1.2 (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2555, p. 211)

ตารางที่ 1 เป้าหมายการผลิตอาหารของจีน

สาระสำคัญ	เป้าหมาย	ปี 2007	ปี 2010	ปี 2020	บังคับ /คาดการณ์
ความสามารถ ด้านการผลิต	พื้นที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	760.83	≥750.00	≥750.00	บังคับ
	พื้นที่ปลูกธัญพืช(ล้านไร่)	537.00	529.00	525.00	คาดการณ์
	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)	758.88	780.00	840.00	คาดการณ์
	ผลผลิตรวม (ล้านกิโลกรัม)	501,600	≥500,000	≥540,000	คาดการณ์
	พื้นที่ปลูกพืชไร่ (ล้านไร่)	70.83	75.00	75.00	คาดการณ์
	พื้นที่ปลูกหญ้า (ล้านไร่)	1673.50	1633.33	1633.33	คาดการณ์
	ผลผลิตเนื้อ (หมื่นตัน)	6800.00	7140.00	7800.00	คาดการณ์
	ผลผลิตไข่ (หมื่นตัน)	2526.00	2590.00	2800.00	คาดการณ์
	ผลผลิตนม(หมื่นตัน)	3509.00	4410.00	6700.00	คาดการณ์
ผลผลิตกับ ความต้องการ	สัดส่วนผลผลิต ภายในประเทศกับความ ต้องการภายในประเทศ (%)	98.00	≥95.00	≥ 95.00	คาดการณ์
ความสามารถ ด้าน โลจิสติกส์	สัดส่วนของอาหารผ่านกระ บวนการบรรจุ ขนส่ง เก็บ รักษา จำหน่าย (%)	20.00	30.00	55.00	คาดการณ์
	สัดส่วน ความสูญเสียใน ระบบโลจิสติกส์ (%)	8.00	6.00	3.00	คาดการณ์

ที่มา : สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2010

ตารางที่ 2 โครงการส่งเสริมการสร้างขีดความสามารถของการผลิตอาหาร

โครงการ	กิจกรรม
1. ฐานผลิตอาหารขนาดใหญ่	สร้างฐานผลิตขนาดใหญ่ที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและมีเสถียรภาพโดยรวมพื้นที่ปลูกข้าวแปลงเล็กและแปลงใหญ่ให้เป็นผืนเดียวกัน ใช้วิชาการด้านเกษตรในการเพาะปลูก เพื่อให้การเพาะปลูกมีมาตรฐาน
2. ผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง	ในอำเภอที่มีการปลูกธัญพืช สร้างแปลงที่มีมาตรฐานสูงเพื่อเพิ่มผลผลิต
3. เพิ่มผลผลิตด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกธัญพืช สร้างแปลงทดลอง แปลงสาธิต เพื่อคัดสรรพันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตสูง และต้านทานโรค
4. ก่อตั้งบริษัทพันธุ์พืช	ผลักดันการสร้างบริษัทพันธุ์พืชที่มีมาตรฐานในการเก็บรักษา เผยแพร่พันธุ์พืช
5. โครงการพันธุ์พืช	สร้างห้องปฏิบัติการในการตัดต่อพันธุกรรม ผสมพันธุกรรม และตั้งเป้าหมายให้เกษตรกรไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 สามารถใช้พันธุ์พืชที่ดี
6. วิทยาศาสตร์สู่ครัวเรือน	มีการอบรม ถ่ายทอดวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสู่เกษตรกร โดยตั้งเป้าหมายให้ครอบครัวไม่น้อยกว่า 1 ล้านครอบครัวมีการทดลอง สาธิตใช้วิทยาศาสตร์ในการทำการเกษตรและเป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรอีก 20 ล้านครอบครัว พัฒนาองค์กรบริการทางด้านเกษตรกรรม 1 หมั่นองค์กร
7. โครงการพัฒนาระบบชลประทาน	สร้างระบบชลประทานครอบคลุมทุกพื้นที่ของจีนภายในปี ค.ศ. 2020
8. โครงการแปลงทดลองพืชด้านภัยแล้ง	ทดลองปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย อดทนต่อความแล้ง เพื่อรองรับภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

ที่มา : สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน, 2010

2. ใช้ทรัพยากรที่มีใช่ออาหารให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

พัฒนาอุตสาหกรรมปศุสัตว์ที่ประหยัดอาหาร ส่งเสริมการทำวิจัย ศึกษาและพัฒนาพันธุ์สัตว์ที่ใช้อาหารสัตว์น้อยหรือประหยัดอาหารสัตว์ โดยหนึ่งในวิธีต่างๆ คือ ส่งเสริมอุตสาหกรรมปศุสัตว์ทางภาคเหนือ เช่นมองโกเลียในการพัฒนาพันธุ์หญ้าและคุณภาพหญ้า เพื่อเพียงพอต่อการพัฒนาปศุสัตว์โดยตั้งเป้าหมายไว้ในปี ค.ศ.2020 ต้องมีพื้นที่ปลูกหญ้าเพื่อปศุสัตว์อยู่ 1,633 ล้านไร่ (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน 2553, p. 228)

ส่งเสริมการทำวิจัยแปรรูปधानอ้อย ฟางข้าว กากข้าวโพดเป็นอาหารสัตว์อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่งเสริมการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์น้ำและประมงในพื้นที่ทะเลห่างไกล ใช้น้ำจืดเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่นนาข้าว บึง สระ แม่น้ำ เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็พัฒนาเทคโนโลยีในการจับปลาในทะเลน้ำลึก และทะเลห่างไกลชายฝั่ง ประกอบกับส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งน้ำ เพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำ ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ส่งเสริมการพัฒนาการผลิตพืชน้ำมัน มีการกำหนดพื้นที่ปลูกพืชน้ำมันอย่างชัดเจน อาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อทำให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 ของผลผลิตต่อไร่ และเพิ่มอัตราการให้น้ำมันของพืชน้ำมันอีกร้อยละ 2 ของประสิทธิภาพการให้น้ำมัน (สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2553, p. 236) นอกจากนี้ยังส่งเสริมการปลูกพืชน้ำมันยืนต้นในพื้นที่ที่เป็นภูเขา เช่น วอลนัท เกาลัด เป็นต้น

3. ส่งเสริมความร่วมมือด้านอาหารระหว่างประเทศ

สร้างระบบการนำเข้าและส่งออกอาหารให้มีความสมบูรณ์และความเป็นสากล ใช้ตลาดโลกมาปรับความสมดุลการผลิตกับความความต้องการด้านอาหารภายในประเทศ ส่งเสริมบทบาทของรัฐวิสาหกิจในการนำเข้าและส่งออกอาหาร ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล สร้างความสัมพันธ์อย่างมั่นคงแบบไว้นื้อเชื่อใจกับประเทศผู้ผลิตอาหารรายใหญ่ในโลก ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมบริษัทจีนให้ออกไปเช่าที่ทำการเกษตรกรรมในต่างประเทศ

4. ปรับปรุงระบบโลจิสติกส์และการจำหน่ายให้มีความสมบูรณ์แบบ

ดำเนินการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจด้านอาหาร ผลักดันในการซื้อกิจการหรือควบกิจการของรัฐวิสาหกิจ สนับสนุนรัฐวิสาหกิจที่มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมบทบาทของรัฐวิสาหกิจในการรับซื้อ เก็บรักษา แปรรูป และขีดความสามารถในการจำหน่าย

สร้างระบบตลาดอาหารที่ทันสมัย สร้างตลาดขนาดใหญ่และตลาดเฉพาะทางด้านอาหาร และพัฒนาระบบจัดซื้อ จัดส่งอาหารออนไลน์ พัฒนาลาดนัดอาหารในชนบท พัฒนาลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เป็นการชี้แนะให้บริษัทหรือสหกรณ์ชาวนาใช้ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือลดความเสี่ยง

พัฒนาระบบโลจิสติกส์อาหารโดยมีการวางแผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่ทันสมัย ทั้งกระบวนการบรรจุ ขนส่ง เก็บรักษา และกระจาย เชื่อมโยงการขนส่งทางรถไฟกับทางทะเลเพื่อสร้างเครือข่ายการกระจายอาหารและลดต้นทุนการขนส่ง

5. ปรับปรุงระบบการเก็บรักษา คงคลังให้มีความสมบูรณ์

เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมคงคลังเชิงมหภาค เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านอาหาร 1) คงคลังสินค้าเกษตรเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาลกลาง ใช้เพื่อเพิ่มปริมาณสินค้าเกษตรสู่ตลาดในยามที่ประเทศจีนขาดแคลนอาหารทั่วประเทศอย่างรุนแรง หรือเมื่อประเทศจีนประสบภัยหรือประสบเหตุการณ์ฉุกเฉิน 2) คงคลังเชิงหมุนเวียนของรัฐบาลกลางใช้เพื่อคุ้มครอง

ผลประโยชน์ของเกษตรกร เช่น ประกันรายได้เกษตรกร เพิ่มหรือลดปริมาณสำรองระหว่างปี การเก็บเกี่ยวอุดมสมบูรณ์หรือปีที่มีผลการเก็บเกี่ยวต่ำกว่าเกณฑ์ 3) การสำรองของท้องถิ่น ใช้เพื่อสมดุลระหว่างความต้องการกับปริมาณอาหารสู่ระบบตลาดของท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนสามารถบริโภคอาหารอย่างเพียงพอโดยมีหลักเกณฑ์ว่า “พื้นที่ผลิตอาหารต้องมีปริมาณมากเพียงพอไว้สำหรับจำหน่ายอย่างน้อยเป็นเวลา 3 เดือน” หน่วยงานที่ดูแลมีหน้าที่ ดูแล สำรวจและตรวจสอบปริมาณสำรองของเกณฑ์และทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน รายงานต่อรัฐบาลกลาง เพื่อให้คงคลังระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่นมีการประสานงานกัน 4) หน่วยงานหรือบริษัทที่มีหน้าที่ในการรับซื้อ แปรรูป จำหน่าย มีหน้าที่ในการเก็บรักษาอาหารไว้เป็นอย่างดี มีปริมาณอาหารคงคลังที่เหมาะสมตามเกณฑ์ที่รัฐบาลระดับมณฑลกำหนด ส่งเสริมให้บริษัทจัดซื้อ จำหน่าย เก็บรักษาแทนเกษตรกรและส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักวิธีเก็บรักษาตามหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (โจว เจ้าหลิน, 2555)

6. เพิ่มงบประมาณเพื่อเกษตรกร

ผลักดันการกระจายรายได้และงบประมาณของรัฐยังเกษตรกรในพื้นที่ชนบท รัฐบาลต้องเพิ่มงบประมาณเพื่อการเกษตรกรรม เช่น สร้างชลประทานที่ดี มีการปรับปรุงที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การพยากรณ์ทางอากาศที่แม่นยำเพื่อการเกษตร บัณฑิตพันธุ์พืช ชีววิทยา ยาปราบศัตรูพืช อุดหนุนพื้นที่หรือเกษตรกรรายใหญ่ที่ปลูกธัญพืช

สร้างระบบสินเชื่อในชนบทให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ส่งเสริมการปล่อยสินเชื่อ อุดหนุนเกษตรกรรายใหญ่ที่ผลิตพืชน้ำมัน เลี้ยงปศุสัตว์ หาวีธีการค้าประกัน ขยายประเภทสินทรัพย์ที่เอามาค้ำประกัน

รัฐบาลจีนจะต้องเพิ่มงบประมาณอุดหนุนราคาสินค้าเกษตรกรรมโดยตรง หรืออุดหนุนปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช หรืออุดหนุนการซื้อเครื่องจักรการเกษตร สร้างระบบราคาที่เหมาะสมโดยเรียนรู้จากประสบการณ์นานาประเทศ เช่น ข้าว ข้าวสาลี ข้าวโพด สามารถหลีกเลี่ยงจากความเสียหายหรือความเสียหายได้

7. สร้างการตระหนักรู้ถึงการบริโภคอาหารอย่างพอดี

มีการประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกในความพอดีของการบริโภคอาหาร เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามในการบริโภคซึ่งเป็นการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะสร้างสรรค์สังคมแบบอนุรักษ์ทรัพยากร สร้างภัตตาคาร โรงแรมแบบ “ภัตตาคารหรือโรงแรมแห่งความพอดีทางอาหารบนพื้นฐานของการใส่ใจสิ่งแวดล้อม”

8. ผลักดันการสร้างสรรค์นิติรัฐ บัญญัติกฎหมายด้านอาหาร

ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเกษตรกรรม กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดิน กฎระเบียบว่าด้วยการบริหารการกระจายและการจำหน่ายอาหาร กฎระเบียบว่าด้วยการสำรองอาหารของรัฐบาลกลาง บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงด้านอาหาร ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบว่าด้วยการสำรองอาหารของรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลกลาง บัญญัติกฎหมายคุ้มครองการดำเนิน

ธุรกิจอาหารและการซื้อขายอาหาร

บทสรุป ประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่ที่มีประชากร 1400 ล้านคน เรื่องปากท้องเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชนชาวจีนและสำหรับผู้นำของจีน จาก “อยู่อุ่นกินอิ่ม” สู่ “พอกอยู่พอกกิน” จนถึง “อยู่ดีกินดี” นั้นล้วนแต่ถือเรื่องปากท้องเป็นเรื่องสำคัญ ฉะนั้น รัฐบาลจีนต้องกำหนดเป้าหมาย มาตรการระยะสั้น ระยะยาวอย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันให้ประชาชนได้มีอาหารเพียงพอกับความต้องการ ความมั่นคงด้านอาหารสำหรับประเทศจีนยังคงถือเรื่องการผลิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือมีการคุ้มครองที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างเพียงพอ เพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและในขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการกระจายผลผลิตอย่างทั่วถึง ให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาลจีนในการบริหารจัดการด้านความมั่นคงทางอาหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนจีน

เอกสารอ้างอิง

周兆林 《中国粮食安全现状及思考》 新华网 2012 年

โจว เจ้าหลิน. (2555). สถานการณ์ปัจจุบันและการศึกษาความมั่นคงด้านอาหารของจีน. ปักกิ่ง : ชินหัวเน็ต.

《中国的粮食问题》白皮书 中国农业部 2010

สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2553). หนังสือปกขาวว่าด้วยปัญหาธัญพืชของจีน. ปักกิ่ง : กระทรวงเกษตรจีน.

晓平 《中国粮食安全》浙江省商务厅 2011

เสี่ยวผิง. (2555). ความมั่นคงด้านอาหารของจีน. กรมพาณิชย์มณฑลเจ้อเจียง.

张晓强 《2013 年中国经济发展政策》发改委 2012

จาง เสี่ยวเฉียน. (2555). นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปี 2013. ปักกิ่ง : คณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติ.

李东海 《中国的粮食生产》东方早报 2012 年 7 月 24 日

หลี่ ตงไห่. (2555). บทความการผลิตอาหารของจีน. Eastern Morning Post 24 July 2012.

วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์. (2555). บทความแนวคิดและคำนิยามของความมั่นคงทางอาหาร. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยดิเรก ชัยนาม.

สุพรรณิ ไชยอำพร. (2556). บทความปริทัศน์เรื่อง มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหาร สาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารพัฒนาสังคม, 15(1).

หลี่ เหวินเหลียง. (2556). มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารพัฒนาสังคม, 15(1).